

MILJÖFÖRVALTNINGEN
HÄLSOSKYDD

BILAGA 2
TILLSYNSRAPPORT 2011
DNR 2011-901
SID 1 (9)
Upprättad av: Camilla Kjellin
2011-02-20

ÅRSRAPPORT 2011
RIKTAD TILLSYN SKOLA/FÖRSKOLA

Inledning

Åtagandet för miljöförvaltningens hälsoskyddsavdelning är att minska risken för människors hälsa och miljön genom att utöva tillsyn. Den riktade tillsynen skola/förskola drivs på hälsoskyddsavdelningen sedan 2006. Tillsynen omfattar alla skolor och förskolor i Stockholms stad och utförs genom besök och informationsspridning. Tillsynsinsatserna planeras stadsdelsvis och före inspektion får verksamheterna ta del av den checklista förvaltningen går igenom vid besöket. Hittills har 892 inspektioner utförts sedan den riktade tillsynen startade 2006, och under 2012 planeras de återstående ca 160 inspektionerna, därefter har alla stadsdelar besökts.

Varje års tillsyn avslutas med en rapport i slutet av året.

Mål och avgränsningar

Mål

För 2011 var målet att inspektera 200 skolor och förskolor. Under 2011 genomfördes 180 inspektioner inom den riktade tillsynen.

Avgränsning: fritidshem och dagmammor omfattas inte av den riktade tillsynen, och de betalar inte heller någon årlig avgift.

Effektmål

Tillsynens mål är att successivt förbättra inomhusmiljön i stadens skolor och förskolor och därmed se till att eleverna/barnen inte utsätts för hälsorisker och hindras i sin utveckling eller i sitt lärande.

Inomhusmiljön förbättras både genom att miljöförvaltningen inspekterar lokalerna och ställer krav på åtgärder där så behövs, men även genom att verksamheternas egenkontroll förbättras. I och med att nivån på verksamheternas egenkontroll höjs ökar kunskapen kring de olika områden som kan innebära hälsorisker, och det förebyggande arbetet förbättras. Därmed minskar risken för att hälsorisker uppstår.

Effektindikator

Sedan den riktade tillsynen startade 2006 har varje år ca **60 %** av alla besökta verksamheter krävt uppföljning på grund av brister i egenkontrollen eller/och på grund av brister som utgör en risk för olägenhet för människors hälsa. För 2011 års besök krävdes **64 %** uppföljning.

Den långsiktiga effekten av tillsynsinsatserna kan i dagsläget inte mätas inom ramen för tillsynen. Inspektioner av skolor och förskolor har fram till nu inte utförts i alla stadsdelar, men efter 2012 års tillsyn räknar miljöförvaltningen med att alla stadsdelar besökts. Det kan vara så att det först efter att verksamheterna hunnit få ett uppföljande tillsynsbesök som eventuella effekter av tillsynsinsatserna kan mätas.

Handläggare inom den riktade tillsynen

Nedanstående handläggare arbetar och har arbetat inom detta tillsynsområde under 2011. Samtliga handläggare har under året även arbetat i andra tillsynsområden och har inte enbart arbetat inom skola/förskola. Resurser för hela området skol/förskola motsvarar ca 3,8 tjänster och för den riktade tillsynen ca 2,7 tjänster.

- **Annika Henell** områdesansvarig för skola/förskola
- **Camilla** projektledare för den riktade tillsynen
- **Börje Bjurelöv**
- **Maria Lundin**
- **Hanna Axemar**
- **Marianne Gustafsson** (fr.o.m. april 2011)
- **Per Lindqvist** (fr.o.m. juli 2011)
- **Jenny Hamrin** (fr.o.m. augusti 2011)
- **Conny Jonsson** (radonuppföljning t.o.m. okt)
- **Kajsa Yagci** (fr.o.m. oktober 2011)

Antalet skolor och förskolor i staden

Enligt miljöförvaltningens register finns **323 skolor och 1001 förskolor** i staden. Inom begreppet skolor omfattas även gymnasieskolor. Skolor och förskolor betalar en årlig avgift. Skolor och gymnasium betalar för fyra timmar per år och förskolorna betalar för tre timmar per år.

Resultat 2011

Besökta stadsdelar

Stadsdelar som besökts sedan tillsynens början 2006 är Enskede- Årsta- Vantör, Hägersten, Östermalm, Älvsjö, Rinkeby-Kista, Bromma, Skärholmen, Skarpnäck, Farsta och Vällingby- Hässelby. Under 2011 utfördes inspektioner i Vällingby- Hässelby, Södermalm, f d Maria Gamla Stan och Norrmalm.

Under 2012 kommer inspektioner i huvudsak att utföras på Norrmalm och i gymnasieskolor i olika stadsdelar som hittills inte besökts inom den riktade tillsynen.

Antal besök

Under 2011 har **180 inspektioner** genomförts inom den riktade tillsynen. Målet var att 200 inspektioner skulle utföras under året.

Även om antalet genomförda inspektioner blev färre än planerat, utfördes ändå fler inspektioner 2011 i jämförelse med 2010 då 136 inspektioner gjordes. Att fler inspektioner har kunnat genomföras under 2011 beror på att tillsynsområdet har haft något fler timmar i jämförelse med 2010. Men liksom tidigare år har nya medarbetare börjat i tillsynsområdet under året, vilket kan förklara att målet 200 inspektioner inte har kunnat uppnås. Handläggare som introducerar nya medarbetare har inte kunnat genomföra lika många inspektioner som planerat. För de som introduceras tar det ca 1,5 månad i upplärningstid innan de kan genomföra egna inspektioner. Under 2011 var det planerat att miljöförvaltningen skulle hantera 40 nyanmälningar av skolor och förskolor, men det inkom 70 anmälningar. Mer tid än beräknat har lagts ner på att hantera anmälningar, detta är också en av anledningarna till att inte alla inspektioner inom tillsynen hunnits med.

Av de 180 utförda inspektionerna har 62 ärenden avslutats under året. Förutom inspektioner har det under året prioriterats att följa upp tillsynsärenden från 2006-2010, och antalet avslutade ärenden under perioden uppgick till 143 stycken. Trots att fler ärenden hunnit följas upp och avslutas än förgående år, har miljöförvaltningen ändå sammanlagt 185 pågående tillsynsärenden från 2006-2010 som kräver fortsatt handläggning. Uppföljningen av de brister som konstaterats är en mycket viktig del i arbetet för att säkerställa att förskolebarnens och elevernas miljö förbättras.

En av anledningarna till att så många ärenden är pågående är att vissa åtgärder tar lång tid att färdigställa för verksamhetsutövaren, exempelvis omfattande och kostsamma ventilationsåtgärder.

Uppföljning av anmärkningar

Av alla besök som gjordes 2011 krävde **64 %** av alla verksamheter uppföljning inom ett eller flera områden, liksom tidigare år främst på grund av anmärkning gällande radon och ventilation. En verksamhet kan ha *flera* anmärkningar där uppföljning krävs.

STATISTIK ÖVER ANMÄRKNINGAR I FÖRSKOLOR OCH SKOLOR BESÖKTA 2011			
	Privata skolor och förskolor 83 st (46 %)	Kommunala förskolor och skolor 97 st (54 %)	Privata och kommunala förskolor och förskolor 180 st (100 %)
Ingen anmärkning	25 av 83 (30 %)	39 av 97 (40 %)	64 av 180 (36 %)
En eller flera anmärkningar	60 av 83 (72 %)	56 av 97 (58 %)	116 av 180 (64 %)
<i>Typ av anmärkning</i>			
Radon	42 av 83 (51 %)	26 av 97 (27 %)	68 av 180 (38 %)
Ventilation	24 av 83 (29 %)	23 av 97 (24 %)	47 av 180 (26 %)
Buller	14 av 83 (17 %)	12 av 97 (12 %)	26 av 180 (14 %)
Vattentemperatur	8 av 83 (10 %)	16 av 97 (16 %)	24 av 180 (13 %)
Fukt	3 av 83 (4 %)	2 av 97 (2 %)	5 av 180 (3 %)
Temperatur	0 av 83 (0 %)	1 av 97 (1 %)	1 av 180 (0,6 %)

Exempel på anmärkningar där det krävs uppföljning inom varje sakområde:

- **Radon:** Avsaknad av aktuellt radonprotokoll vid inspektion av skolan/förskolan (miljöförvaltningen saknar i dessa fall uppgifter om aktuell radongashalt), ej utförd radonmätning, radonvärden över 200 Bq/m³ (becquerel per kubikmeter)
- **Ventilation:** Indikerande koldioxidmätning har inte kunnat utföras vid inspektion och bedömning av ventilationens kapacitet har inte kunnat göras på grund av avsaknad av aktuellt OVK- och luftflödesprotokoll eller ofullständigt luftflödesprotokoll, koldioxidvärden över 1000 ppm har uppmätts i skolan/förskolans lokaler, personalen och/eller inspektören på plats upplever att det är otillräcklig ventilation

- **Buller:** Avser ventilationsbuller, indikerande bullermätning visar på kontinuerliga ljudnivåer på mer än 30 dBA från ventilationsdon eller aggregat, om ljudnivåmätning inte har kunnat utföras men att inspektören misstänker att ljudnivån överskrider riktvärdet
- **Vattentemperatur:** Om varmvattensystemet misstänks utgöra en risk för spridning av mikroorganismer och bakterier så som legionella; t ex om nedreglering av vattentemperaturen inte sker vid tappvattenstället, temperaturer under 50 °C uppmäts vid tappvattenställena där ingen nedreglering sker. Om duschar som används av förskolebarn inte kan låsas vid 38 °C och därför utgör en skållningsrisk
- **Fukt:** Om det vid inspektion finns tecken på fuktskador såsom avvikande lukt, missfärgningar, flagnande färg, bubblor i golvmatta m.m. Om det finns tecken på fuktskada och det vid indikerande mätning visar på förhöjda fukthalter.
- **Temperatur:** Om indikationsmätning visar att inomhustemperaturen ligger utanför intervallet 20-24 °C, om golvtemperaturen understiger 18 °C (hänsyn tas till temperaturväxlingar och extrema värme- eller köldperioder)

Utöver de brister som kräver uppföljning från miljöförvaltningen kan verksamheterna få anmärkningar som de uppmanas att åtgärda inom ramen för sin egenkontroll. De vanligast förekommande anmärkningarna att åtgärda inom egenkontrollen är; avsaknad av eller ofullständiga OVK- och luftflödesprotokoll, avsaknad av radonprotokoll (men där miljöförvaltningen har uppgifter om aktuell radongashalt), bristande kunskap om varmvatteninstallationernas utformning och rutiner för kontroll av vattentemperaturen, felaktig kemikaliehantering samt bristande städ- och hygienrutiner. För dessa anmärkningar kräver miljöförvaltningen ingen redovisning, men verksamheterna uppmanas att åtgärda bristerna inom sin egenkontroll.

Krav på ventilationsutredning

Det primära syftet med ventilationen i en byggnad är att ventilerar bort fukt och emissioner från inomhusluften. Otillräcklig ventilation medför högre halter luftföroreningar och fukt i inomhusluften än vid en fungerande och utifrån verksamheten anpassad ventilation. Luftföroreningar som till exempel damm och andra allergener uppkommer främst från verksamheten och människorna som vistas i en lokal, andra exempel på föroreningar är kemikalier som emitteras från byggmaterial och möbler. Ventilationen har också stor betydelse för radongashalten i en byggnad. För mycket fukt i inomhusluften kan ge upphov till mögeltillväxt i byggnadsmaterial.

Koldioxidhalten kan användas som en indikator på om luftkvaliteten är tillfredställande i lokaler där luftföroreningar huvudsakligen uppkommer till följd av personbelastning. Om koldioxidhalten överskrider 1000 ppm är det en indikation på att luftomsättningen är otillräcklig. Ett uteluftsflöde på 7 l/s och person plus 0,35 l/s och m² golvarea är ett riktvärde som normalt räcker för att ge en tillfredsställande luftkvalitet i en lokal för skola och förskola.

Uppmaning och förelägganden om ventilationsutredningar och åtgärder görs i de fall miljöförvaltningen har konstaterat att det föreligger risk för olägenhet för människors hälsa gällande luftkvaliteten. Med i bedömningen om ventilationsåtgärder är nödvändiga görs en helhetssyn på luftkvaliteten. Förutom att granska om luftflöden och koldioxidhalten uppfylls enligt Socialstyrelsens allmänna råd om ventilation (SOSFS1999:25), enligt ovanstående stycke, beaktas bland annat följande: om förorenad luft tas in i lokalen, om det förekommer en svårdefinierbar lukt i lokalen, om det ofta föreligger besvärande lukt som kan härledas till annan plats än lokalen, om luftströmmarna är felriktade från smutsigt till rent, till exempel om uteluft tas in från toalett och kök och därefter förs till klassrum, om enskilda rum är oventilerade eller saknar överluft där barnen/eleverna vistas stadigvarande, hur länge barnen/eleverna vistas i lokalen, vädringsmöjligheter och rutiner för vädring.

Jämförelse med föregående år

Sedan den riktade tillsynen startade 2006 och fram till och med 2011 är statistiken jämförbar när det gäller andelen brister som behöver följas upp av miljöförvaltningen. Av alla skolor och förskolor som besöktes under 2011 har **64 %** av verksamheterna krävt uppföljning inom ett eller flera områden, vilket är en marginell skillnad i jämförelse med 2010 då ca **60 %** krävde uppföljning. Den största skillnaden 2011 i jämförelse med 2010 är att en större andel av de privata verksamheterna har krävt uppföljning i jämförelse med de kommunala. Denna skillnad ses inte i resultatet från 2010, då ca **60 %** av verksamheterna krävde uppföljning oavsett om det var privata eller kommunala.

Det är framförallt andelen anmärkningar gällande radon som är högre för de privata verksamheterna och gör att **72 %** av dem har krävt uppföljning inom ett eller flera områden, i jämförelse med de kommunala där **58 %** krävt uppföljning.

SISAB som är fastighetsägare till ungefär hälften av alla skolor och förskolor i staden, främst kommunala verksamheter, utför löpande radonmätningar. Verksamhetsutövarna har möjlighet att hämta radonprotokoll via SISAB:s hemsida i databasen Webreqs. Det kan förklara att uppföljning av radon utgör en mindre andel för de kommunala verksamheterna i jämförelse med de privata.

Övriga resultat

Tillsynsenkät

För att få en uppfattning om hur verksamhetsutövarna upplever tillsynsbesöken har miljöförvaltningen under de senaste två åren utfört enkätundersökningar. Majoriteten av dem som har besvarat enkäten under både 2010 och 2011 har varit positiva till miljöförvaltningens besök och den information de fått om miljöbalkens egenkontrollkrav inför och vid tillsynsbesöken. Övervägande andelen av skolorna och förskolorna tycker att den informationen de fått vid besöken har hjälpt dem att förstå vad de måste göra för att leva upp till de regler som gäller för verksamheten.

Resultatet för enkätundersökningen 2011 är bättre än för 2010, med undantag av information om tillsynsavgiften. Under både 2010 och 2011 tyckte majoriteten av verksamheterna att informationen om tillsynsavgiften var lätt att förstå, men andelen som ansåg att de inte fått någon information var större 2011 och en liten andel tyckte informationen var svår att förstå. Miljöförvaltningen kommer att se över rutinen för hur inspektörerna informerar om tillsynsavgiften inför och vid inspektion.

Möten

SISAB är fastighetsägare till ungefär hälften av alla skolor och förskolor i Stockholms stad, främst kommunala verksamheter, men även privata. Under 2011 har två avstämningsmöten ägt rum med SISAB. Utbildningsförvaltningen är verksamhetsutövare till de kommunala skolorna i staden och har tillsyn på de privata förskolorna, främst när det gäller den pedagogiska verksamheten. Avstämningsmöten brukar även hållas med Utbildningsförvaltningen en gång per år, något möte har inte kommit till stånd i år trots ansträngningar från miljöförvaltningens sida. Kontakten med Utbildningsförvaltningen har hittills främst berört nyanmälan av privata förskoleverksamheter.

Fortsatt arbete

Under 2012 ska 160 inspektioner utföras och därefter har alla stadsdelar besökts sedan den riktade tillsynens början 2006. Inspektioner kommer i huvudsak att utföras på Norrmalm och gymnasieskolor i olika stadsdelar som hittills inte besökts.

Trots att fler ärenden hunnit följas upp och avslutas under 2011 än föregående år, har miljöförvaltningen ändå sammanlagt 185 pågående tillsynsärenden från 2006-2010 som kräver fortsatt handläggning.

Med den uppföljning som 2011 års tillsyn genererat tillkommer ytterligare ca 100 ärenden, där miljöförvaltningen inte har fått in de uppgifter som efterfrågats. Uppföljning av påtalade brister är en mycket viktig del i arbetet för att säkerställa att förskolebarnens och skolelevernans miljö förbättras. En av anledningarna till att så många ärenden är pågående är att vissa åtgärder tar lång tid att färdigställa för verksamhetsutövaren, exempelvis radonutredningar samt omfattande och kostsamma ventilationsåtgärder.

Personalomsättningen inom tillsynsområdet är också en förklaring till att uppföljning av ärenden inte hunnits med i tillräcklig omfattning, trots att fortlöpande arbete med effektiviseringar har gjorts för att förbättra tillsynen.

Enligt de nationella miljömålen ska radongashalten för stadens skolor och förskolor vara lägre än 200 Bq/m³ luft år 2010, vilket inte har uppnåtts. Det finns fortfarande verksamheter som har förhöjda radongashalter eller som inte har utfört någon radonmätning. I miljöförvaltningens register finns det totalt 1001 förskolor och av dessa har miljöförvaltningen uppgifter på utförd radonmätning för 81 %. Av de förskolor som har redovisat mätresultat är det 3 % som har mätvärden över 200 Bq/m³. I förvaltningens register finns det totalt 323 skolor och av dem har förvaltningen uppgifter på utförd radonmätning i 72 %, av dem är det 30 % som har mätvärden över 200 Bq/m³. I en del fall där höga radonvärden har uppmätts i lokalerna för skolor och förskolor kan det röra sig om utrymmen där barnen/eleverna inte vistas. Samtliga skolor och förskolor med ett värde över 200 Bq/m³ följs upp löpande av miljöförvaltningen.

Slut